

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Οι συνέπειες μιας παλαιάς ατυχίας

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ
Τυχερό
 εκδ. Πατάκη, σελ. 328

«**Δ**ηλαδή θα τα γράψεις όπως είναι τα λόγια; Στη χωριάτικη γλώσσα;». Απαντώντας στην απορία της μητέρας του, ο συγγραφέας τής λέει: «Εγώ τον τρόπο τους θέλω». Αυτά στην πρώτη σελίδα. Στις επόμενες ο Κώστας Καβανόζης συνθέτει ένα ιλιγγιώδες παλίμψηστο συγγενικών και συλλογικών ιστοριών, τοποθετώντας στο κέντρο του τον θείο του, τον αδελφό της γιαγιάς του από την πλευρά του πατέρα του. Ο ιδιωτικός βίος του Ευάγγελου Βολοβότση γίνεται το σημείο εκκίνησης μιας μυθιστορίας που περιδινείται σε ομόκεντρους κύκλους, καθώς αντιμετωπίζεται με την κυκλοθυμία της τύχης.

Για την αναπαράσταση της ζωής του θείου του, ο Καβανόζης επιστρατεύει τις προφορικές, ηχογραφημένες μαρτυρίες οικείων του, αποσπάσματα βιβλίων και πληθώρα αρχείων της εποχής, επιμένοντας στο ιδιωτικό σκέλος της έρευνάς του. Το όνομα «Τυχερό» ενός χωριού στον Εβρο, που σιμάδεψε το πεπρωμένο του Βολοβότση, όταν ο τελευταίος εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του εκεί μετά την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης, οπωσδήποτε κεν-

τρίζει τη φαντασία του συγγραφέα. Τι τύχη, άραγε, επιφυλάχθηκε από την Ιστορία σε αυτούς τους κατοίκους που ξεριζώθηκαν το 1922 από την πατρογονική τους γη; Το Τυχερό, διαβάζουμε, που το 1930 δέχθηκε την ευλογία του Βενιζέλου, «ήταν ελεγχόμενος χώρος από την καθεστιακή τάξη στον εμφύλιο». Πώς έγινε και ο Βολοβότσης εκδιώχθηκε από αυτό το χωριό των δεξιών για να πάει στα βουνά με τους αντάρτες; Ήταν το τυχερό του ή το κακό του ριζικό; Τελικά, ο Βολοβότσης, ταγματάρχης στον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας, δεν έμελλε να επιστρέψει στο Τυχερό. Κατέφυγε στην Ουγγαρία και έζησε διαπρεπόντας ως δάσκαλος στο χωριό Μπελογιάννης, χτισμένο από Ελληνες πολιτικούς πρόσφυγες, μέχρι το 1981, οπότε επέστρεψε στην

Ελλάδα μαζί με τη γυναίκα του.

Η ιστορία του Καβανόζη δεν ξεκινάει στο Τυχερό, αλλά από μία φωτογραφία, τη φωτογραφία του εξωφύλλου. Η προσεγγισμένη φωτο-

γραφική σύνθεση είναι απατηλή. Δεν είναι μόνον ο επιχρωματισμός των μορφών τεχνητός, αλλά και η εγγύπτά τους, το ανέφικτο της οποίας αποκατέστησε επιτήδειο μοντάζ. Τα τρία πρόσωπα, μητέρα, γιος και πατέρας, ποτέ δεν αντίκρισαν τον ίδιο φωτογραφικό φακό. Η απαθανάτισή τους αποκρύπτει το θανάσιμο κενό ανάμεσα στις ακριανές φιγούρες των γονιών, την απώλεια του γιου, ο οποίος στις 29 Οκτωβρίου 1959 επιβιβάστηκε σε μια Ντακότα που κατέληξε μοιραία.

«Μόνον της μοίρας των θυμάτων αι βουλαί είναι ανεξερεύνητοι» γράφει ένας δημοσιογράφος σχολιά-

ζοντας το αεροπορικό δυστύχημα. Η αρπαγή ενός νεαρού δασκάλου από τους αντάρτες τον Απρίλιο του 1947, η πτώση ενός αεροσκάφους της Ολυμπιακής το 1959, η επιθυμία ενός γιου να ξαναδεί ύστερα από δώδεκα χρόνια τον εξόριστο πατέρα του, η επιτήδεια καλλιτεχνία ενός Ούγγρου φωτογράφου. Ποιος είναι ο αρμός που συνέχει αυτές τις διαμελισμένες αφηγήσεις; Το ανεξερεύνητο τυχερό των ανθρώπων, η άδηλη μοίρα τους. Ο Καβανόζης καταφέρνει να υποδείξει στα αναρίθμητα επιμέρους περιστατικά την υποταγή τους σε μια ανεργμιστική ειμαρμένη. Καταβάλλοντας οπωσδήποτε τεράστιο κόπο, οργανώνει το οργιαστικό υλικό του προσδίδοντάς του την αναρχία των συμπτώσεων που σημαδεύουν κάθε ζωή, η οποία οδεύει ανυποψίαστη προς τη μόνη της βεβαιότητα. Το αποδεικνύει, άλλωστε, και η εθιμική μέριμνα των ζώντων, που φρόντισαν να τα ρίξουν όλα στο ίδιο κωνευτήρι, τα «δυο τρία κοκαλάκια» του γιου μαζί με τα οστά των γονιών του.

Ήταν γραφό να γίνει, λέμε. Το γραφό, όμως, κάθε ιστορίας εξαρτάται πάντοτε από τον τρόπο που γράφεται. Και ο Καβανόζης έδειξε από την πρώτη σελίδα πως πρωτίστως αυτό ακριβώς δεν σκόπευε να αμελήσει, τον τρόπο.

